

«ОДИН – ПРОТИ ВСІХ»

Саме така образна алюзія до роману видатного чеського письменника-класика Алоїза Ірасека «Проти всіх» мимовільно зринає, коли читаєш книжку публіцистики відомого журналіста і науковця Олега К. Романчука «Не бійсь. Не зраджуй. Не мовчи: Публіцистика воєнного часу (Вибрані тексти 2014–2019: статті, есеї)» (Львів: Універсум, 2020. – 607 с.). Картина політичного, інтелектуального, соціального буття українства за останні шість років, намальована в ній, вражає своєю аналітичною суворістю, навіть безжальністю, і гостротою поставлених проблем. Держава без відповідальної провідної верстви, нація без твердого характеру, культура без героїчних стрижнів, соціум, перейнятий тяжкими ментальними комплексами власної вторинності й охлократизму, загальна громадянська апатія – ось кардинальні ознаки цієї картини. І проти цього бунтує допитливий і водночас принциповий аналітик Олег К. Романчук.

Мабуть, в Україні важко знайти іншу таку книжку, яка б дала настільки цілісне, комплексне, поклітинне уявлення про ситуацію в країні упродовж 2014–2019 рр. Здається, О. К. Романчук знає все, розуміє найприхованіші аспекти суспільно-політичних проблем, відчуває найзагадковіші порухи українського підсвідомого, які в сумі зумовлюють наш теперішній національно-громадянський занепад. Внутрішньо пристрасний, категоричний автор критикує промахи й безвідповідальність всіх: президентської верхівки в державі – за те, що та грузне в кумівстві й корупції, управлінські еліти різних рівнів – за те, що ширять непрофесійність і «яп-ляпівську» філософію життя, культурні еліти – за те, що цинічно й корисливо пропагують ліберальницький космополітизм. І висновок напрашується суворий: Українська держава стоїть над прірвою саморозпаду, деградації.

Підсумок «досягнень» на 29-му році незалежності сумний: «Сучасна українська держава, по-суті, є комітетом із захисту інтересів олігархів, не здатних запропонувати суспільству догтовиривалі та надійні правила гри. В Україні не працює закон і право. Домінує хаос. Величезною проблемою є не реформована (інше питання – чому саме, можливо існують політичні мотиви не притягувати злочинців до відповідальності?) правоохоронна система, яка не працює належним чином... Прикладів грубого фізичного насилля, аж до замахів на вбивство громадських діячів, хоч греблю гати. Винних не знаходять, не карають. Жодна людина в країні не почуватиметься в безпеці».

Натомість український політикум у своїй більшості демонструє поведінку безпросвітних дурнів, які й мало усвідомлюють, що з ними діється і куди вони прямують (не випадково є одна з ілюстрацій в книзі: фрагмент картини Хендріка Пота «Колісниця дурнів Флорис»). Висновок О. К. Романчука майже в кожній із дев'яноста статей, вміщених у книзі, вельми болочі, по-публіцистичному стимулюючі, завжди націлені на розбудження сумління.

Однією з відчутних переваг автора є вміння аналізувати українське сьогодення з одночасним відчуттям української історії. Тому кожна поставлена автором політична чи соціальна проблема відразу «вмонтовується» в проблематику понадчасового українського буття. Така манера письма, ракурс публіцистичного погляду на дійсність додає книзі особливої інтелектуальної ваги. Якщо ми додамо до цього величезний калейдоскоп цитувань вдалих і глибоких думок українських і світових класиків, якими постійно оперує кмітливий автор, то отримаємо уявлення про високі інтелектуально-філософські струмені книги «Не бійсь. Не зраджуй. Не мовчи». О. К. Романчук резюмує: «Наша держава опинилася в епіцентрі протистояння цивілізацій. Росія наполегливо готується до широкомасштабної війни. Багато залежатиме від того, наскільки Кремлю вдасться розхитати Україну й сусідні країни, спровокувати в цих державах внутрішні конфлікти, викликати напруженість між різними соціальними групами». Тому, на думку автора, українська нація повинна відповісти на цей підступний наступ системною боротьбою з усіма проявами неоколоніалізму в державі, твердістю з «витискання» російської складової з українського інформаційного та культурного просторів.

Закономірно, що центральною темою книги, до якої як «крутяться» теми всіх її статей та есе, є тема війни на Донбасі. У цьому плані збірка перетворюється на своєрідний компендіум з ідеології, теорії і політології для кожного, хто причетний до військових подій на сході нашої країни. Це надзвичайно вчасна і вдала книга для розуміння причин, перипетій і можливих наслідків донбаської війни для сучасної України. Тут виділимо такі статті, як «Війну треба визнати війною», «Як перемогти Московію?», «Як виграти війну?», «Що робити з «Лугандонією?», «Тероризм і війна Росії з Україною», «Чи потрібен Україні Донбас?», «Росія «ожадає плодів війни і необмеженого розширення своєї ідеології», «Війна Росії проти України», «Колорація по-українськи», «Балансування на межі війни – Brinkmanship?», «Війна скінчилася? Забудьте?», «Особливий статус Донбасу не принесе мир», «Мир над усе» та ін. Окремі з цих статей є просто хрестоматійними для розуміння природи нинішнього російсько-українського протистояння на Донбасі.

Органічним розвитком цієї теми постає тема осмислення імперської, тоталітаристської, шовіністичної основи сьогоденної путінської Росії. Автора можна зарахувати до числа особливо найпроникливіших аналітиків в українській публіцистиці, який уміє доглибинно розтинати ментальні та ідеологічні пласти російського великодержавництва. У цьому аспекті книга «Не бійсь. Не зраджуй. Не мовчи» вирізняється своєю тверезістю, чіткістю оцінок і висновків, національною відповідальністю. Кожен українець мав би прочитати такі статі як «Червоно-коричневий вірус», «Російське суспільство – це суспільство деформованих цінностей», «Україна та Московія: проблема несумісності систем», «Путін contra Пеллюра, або Кому вигідний «петлюрівський антисемітизм?», «Культурний неоколоніалізм у дії», «Коли загине нечисть, або Росія і національна безпека України», «Коли ООН побудеться Росії».

Одним із кардинальних висновків Олега Романчука є усвідомлення потреби тотальної українізації України (як би це не парадоксально звучало на перший погляд). У низці статей він тлумачить проблематику національного визрівання українства, і то на дуже високому націософському теоретичному рівні, проблематику випружування української національної культури, захисту і можливостей розвитку української мови. Для автора питання стоїть однозначне: або українство перемаже в культурно-цивілізаційному протистоянні постімперсько-малоросійській середовища, які зберегли особливі впливи в незалежній державі, або воно зазнає цілковитої асиміляції і поразки. Іншого не дано.

Домінантною нотою публіцистики Олега Романчука є її *сердечність*, його душевно-особистісна перейнятість проблемами державницьких поразок, національних травм, громадянських промахів українства. Тому критикує він і систему влади, і рівень національної самосвідомості, і загальну політичну безалаберність українства системно. Тому й складається враження, що в цій боротьбі відважний інтелектуал стоїть сам. І саме в цьому моменті розкривається головний сенс творчості Олега К. Романчука як публіциста: *сміливо стояти на сторожі насутих принципів нації і беззастережно боронити їх, супроти фальші, підлості та бездейності*.

Олег БАГАН,
заслужений працівник освіти України

